

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. חזי דעלך קא סמכינא ... דאי משתכח בישא בעינא לאיחלופי לך.....1
- ב. דדאינ דינא דגרמי ... וסבירא לן כוותיה.....3
- ג. דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי מימא את המהור מיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ... והוא שנמטל ונתן ביד.....3
- ד. המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו.....7
- ה. אומר לו גדור נפרצה אומר לו גדור נתייאש ממנה ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריותו.....10
- ו. הנותן צמר לצבע והקדיחו יורה נותן לו דמי צמרו.....11
- ז. צבעו כאור ... לצבוע לו אדום וצבעו שחור וצבעו אדום ... אם השבת יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבת נותן לו את השבת.....12

דף ק.

א. חזי דעלך קא סמכינא ... דאי משתכח בישא בעינא לאיחלופי לך

מה שהתבאר לעיל דף צט: שהמראה מטבע¹ לשלחני לבחנו אם הוא טוב כדי לקבלו, ואמר לו יפה הוא, וקיבלו ונמצא שהוא רע, אם אינו בקי ביותר שעדיין צריך להתלמד, חייב בהזיקו אפילו כשעושה בחנם²,

¹ שו"ע ונו"כ שו"ו

² שבכדי לראות מטבעות צריך אומנות יתירה, וכל שאינו בכלל זה הרי הוא כהדיוט לענין זה שחייב אפילו כשעושה בחנם. ובתשב"ץ (ח"ב סימן קעד) לכאורה משמע שבסתם אומן יש לחלק בין עושה בחנם לעושה בשכר, אבל מדברי שאר פוסקים לא משמע כן, ואפילו לדעת הרשב"א (להלן הערה מח) הרי כתב בהדיא שאומן שאינו בקי כל כך חייב אפילו בחנם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יש אומרים³ שאין השלחני חייב אלא כשאומר לו, או הדברים מראים כן, שעליו הוא סומך ולא יראה לשלחני אחר עוד, ויש אומרים⁴ שדוקא בהדיוט צריך שיהיה כן, אבל אומן חייב בכל אופן.

ואם הוא בקי ביותר שאינו צריך עוד להתלמד, אם עשה בחנם פטור, ובשכר חייב⁵. ויש אומרים⁶ שכיון שהוא בקי ביותר, אף כשעשה בשכר פטור.

³ כתב הר"ף ז"ל, שמעינן מינה דהדיוט לא מחייב לשלומי עד דמודע ליה דעליה קא סמיך, דאי לא מודע ליה מצי אמר לא ידענא דעלי קא סמכת, ואי מוכחא דעליה סמיך לא צריך לאודועיה, ע"כ. אבל התוס' כתבו שאפילו לא אמר היה חייב כההיא דר' חייא, וכתב הרא"ש דמסתברא כשיטת התוס' דסתם מראה דינר מראהו לידע אם הוא טוב כדי לפטור מי שנותנו לו, ואם כבר פטרו למה ליה להראותו, כשיוציאנו ידע אם יקבלוהו ממנו, ע"כ. והשו"ע (סימן שו סעיף ו) הביא דברי הר"ף והרמב"ם, והרמ"א כתב בשם יש אומרים שאפילו סתמא נמי חייב, וסיים שהסברא הראשונה נראה עיקר, והמהרש"ל פסק כתוס' והרא"ש שאפילו בסתמא חייב, ואילו הש"ך האריך להוכיח שהעיקר כהר"ף וסייעתו, ובשו"ת חו"י (סימן סד) נראה שפסק כהרא"ש

⁴ לשון הר"ף שכתב דבריו בהדיוט, וכתב הש"ך בשם מהר"מ ב"ב שלדעת הר"ף אומן חייב אף על גב דלא אמר ליה עלך סמיכנא, ותמה הש"ך דבכל הסוגיא מוכח דאומן פטור מפי מהדיוט, ומ"ש הר"ף דבריו בהדיוט משום דאומן בכל אופן פטור, ובש"ג הביא פלוגתא בזה, שלדעת הג"א בשם רבינו יואל אומן פטור אפילו אמר לו, וכן נראה דעת הפוסקים, ובשם מהר"ח כתב שגם אומן חייב אם אמר לו, וסיים הש"ג, וגבי הדיוט דעת הר"ף והרמב"ם שדוקא כשאמר לו וכו', ומשמע מדבריו שגם הוא הבין בדברי הר"ף דלא איירי אלא בהדיוט, ודלא כדעת הש"ך. אמנם מלשון הרמב"ם והשו"ע נראה כדעת הש"ך שרק במקום שחייב לשלם צריך שיאמר לו, וא"כ באומן בלא"ה פטור אף כשאמר לו, ואפשר שמ"מ מהר"מ ב"ב והש"ג לא איירי באומן כגון דנכו ואיסור, שבאלה נאמת פטור משום דהו"ל אנוס, אלא איירי באומן סתם דאמרינן כיון שהטריח עצמו לבא לאומן לשאול מסתמא רוצה לסמוך עליו, אבל בהדיוט ממש לא עלה על דעתו שרוצה לסמוך עליו, ולכן צריך שיאמר לו, וזהו כונת הנה"מ (סוף ס"ק יב) ועפ"י ז"ל יובן גם מ"ש הנה"מ (ס"ק יא) דמ"ש השו"ע שצריך אמירה היינו דוקא כשרואה בחנם, אבל בשכר ודאי חייב אפילו בלא אמר, ע"כ, ולכאורה מדברי השו"ע לא משמע כן, אמנם לפי סברתנו ניהא, שכיון שנותן שכר ה"ז כאומר, שאם לא היה רוצה לסמוך עליו לא היה נותן שכר, וה"ז בכלל מ"ש בשו"ע שאם מראים הדברים שסומך עליו חייב. ובדגומ"ר כתב ג"כ בפשיטות שבשכר אי"צ שיאמר עלך סמיכנא, ומיישב בזה דברי המהר"ם ב"ב שתמה עליו הש"ך, דהמהר"ם איירי באומן הנוטל שכר, וכ"כ בפעמוני זהב, ובמנח"פ כתב שמסתימת דברי מהר"ם משמע דאומן חייב אף שאינו כדנכו ואיסור, ואומן כזה חייב גם בחנם, וע"ז השיג הש"ך, אבל באומן בשכר מודה הש"ך, עפ"י סברת הנה"מ דכל שנוטל שכר בודאי סומך עליו, וע"ז כנה"ג (סימן רלב הנה"מ אות כ) שהאריך בביאור פלוגתא דרבינו יואל ומהר"ה. פתחי הושן חלק ד פרק יג דיני אומן הערה נא

⁵ כדעת הרמב"ם

⁶ דעת הרשב"א הובא בש"מ בשמו, וכ"כ המ"מ בשמו ז"ל, ומסתברא לי דנכו ואיסור דבקיאי מפי אפילו בשכר פטורין (מדלא חילקו כן בגמרא), וכל השאר אפילו בחנם חייבים, והפרש"ש בין אומן בשחיטה לאומן בראיית מטבעות, דאילו גבי שחיטה הדבר תלוי באומנות בידים, ואפילו אומן הבקי כטבחי דציפורי יקלקל לעתים, וא"כ ישגיה ויכוין מלאכתו היטב, ולפיכך לאו אונס גמור הוא, אבל בראיית המטבעות כל שהוא בקי הרבה כדנכו ואיסור, כיון שהדבר תלוי בראיה ובקיאות בצורת מטבעות לא שייך (במ"מ כתב אינו מצוי) שיטעה, וכשמעה אונס גמור הוא, וש"ש פטור מן האונסין (והשו"ע והרמ"א לא הביאו דעת הרשב"א, אבל הש"ך (ס"ק יא) כתב בשם מהרש"ל שפסק כהרשב"א, וגם הריב"ל (ח"ג סימן ל) כתב שהוא ספיקא דדינא ולא מפקינן ממונא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ב. דדאיין דינא דגרמי ... וסבירא לן כוותיה

כבר התבאר במסכת כתובות דף פו: נזק שאינו בא באופן ישיר ממעשה האדם אלא בגרמתו, ה"ז בכלל גרמא בנזקין ופטור, ויש אופנים שהייב עליו מדינא דגרמי⁷, ויש אומרים שכל גרמא בנזקין שהוא דבר שכיח ורגיל הייב לשלם⁸.

ג. דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי טימא את הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ... והוא שנטל ונתן ביד

⁷ שו"ע ונו"כ שפו א, בכמה סוגי היוקות מצינן בגמרא שהוא פטור משום שאינו אלא גרמא בנזקין, ובכמה מקומות מצינו שהייב מדינא דגרמי, ועפ"ז נחלקו הראשונים בהגדרת הסוגים שיש לכללם בדין גרמא או בדין גרמי, התוס' בב"ב (דף כב ע"ב) כתבו בשם ר"י בלשון ראשון דדינא דגרמי היינו שעושה הוא עצמו היוק לממון חבירו, ועוד חילק דגרמי היינו שבשעת מעשה בא ההיוק. והרא"ש שם האריך יותר לבאר חילוקים אלה, וכתב, דכל היכא דהוא בעצמו עושה ההיוק לממון חבירו וברי הזיקא, מיקרי דינא דגרמי וחייב, ולכן שורף שטר או מוחל, הוא בעצמו מזיק לממון חבירו, וכ"כ הרא"ש בפ' הגזול ע"ג סימן יג. ומדברי הטור בסימן שפו משמע בדעת הר"י והרא"ש שרק באלו שהזכירו בגמרא הייב מדינא דגרמי, אבל חוץ מאלו כולם בכלל גרמא ופטור, וברשב"ם ב"ב דף צד ע"א כתב שדינא דגרמי הוא כשמוזיק בידים אלא שאין ההיוק ניכר, וכשההיוק ניכר אבל אינו עושה בידים אלא גורם עכשיו שיבא היוק ממילא לאחר זמן הוא בכלל גרמא עיין שם, וגם לדבריו קשה לעמוד מהו עיקר מקור החיוב. והלבוש בסימן שפו כתב עפ"ז וז"ל, יש צד במוזיק ממון חבירו שאינו עושה בו שום מעשה אלא שבגרמתו בא הנזק לחבירו, ולפעמים בא הנזק ע"י גרמת המוזיק בחוץ ובגורם קרוב וכאלו עשאו המוזיק כמעט בידים וזהו שקראוהו בגמרא גרמי ולפעמים שנעשה הנזק ע"י המוזיק ברפיון ובגורם רחוק שנתגלגל הדבר מרחוק עד שבסבת המוזיק אירע היוק לניזק, וזהו שקראוהו בגמרא גרמא בנזקין וסיים, ומ"מ אין הדבר מסור לכל אדם לשער איזה בכלל גרמי ואיזה בכלל גרמא, אלא (חז"ל) שיערום בעצמם, ובאלו אמרו שהם בכלל גרמי וחייב, ע"כ. ועי' עוד שו"ת רשד"ם חו"מ סי' שלב, שו"ת משאת בנימין סימן כד, שו"ת מהר"ם אלשיך סימן קלד.

⁸ התוס' בב"ב שם כתבו בשם רי"ב א שדינא דגרמי הוא מטעם קנס, ולכך כל היוק המצוי ורגיל לבא קנסו חכמים שיהא חייב, כדי שלא יהא כל אחד הולך ומוזיק לחבירו, והיינו מעמא דמאן דמחייב בהיוק שאינו ניכר, ואפשר דבשוגג נמי קנים ר' מאיר, כי היכי דקנים במטמא ומדמע אחד שוגג ואחד מויד, ע"כ, ומשמע מדבריהם שאין החילוק בין גרמא לגרמי במעשה הנזק, אלא במדת שכיחותו ובראות עיני חז"ל לקנוס העושה נזק כזה, וכעין זה כתב במדרכי ב"ק סי' קיט בשם רי"ב א. והש"ך בסי' שפו סובר דד"ג קנסא דרבנן בדבר שהיה נראה להם שהוא שכיח ורגיל, והביא כמה פוסקים הסוברים כן, ולפי"ז אין גובים מיורשיו, ותמה על הרמ"א שבסימן שפח סעיף ב הביא דעת הי"א שבמוסר אין היורשים חייבים אלא כשעמד בדין, ואילו בסימן סו סעיף לב גבי מוחל שט"ח סתם שאין גובים מהיורשים. ונראה מדברי הפוסקים שלמעשה אינו חייב מדינא דגרמי אלא כשההיוק בא מיד וגם ברי הזיקא, וכ"כ בשו"ת משאת בנימין סי' כא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דיין⁹, המוסמך להורות בדיני ממונות שביין אדם לחבירו, כגון שהוא מומחה, או ג' הדיוטות, או שקבלוהו עליו בעלי הדין. ודן וטעה בדבר משנה שהיא הלכה מפורשת¹⁰, הרי הדין בטל וחוזר, ואף במקום שאי אפשר להחזיר הדין, כגון שזה שקיבל הממון הוא אלם או שהלך למדינת הים, י"א¹¹ שהדיין פטור מלשלם, ולשיטה זו י"א¹² שאפילו נשא הדיין ונתן ביד, שנטלו מזה

⁹ דעת הר"ף שאפילו לר"מ דדאין דינא דגרמי, בדיין פטור שאם לא כן אין לך אדם שיודקק לדין, ועוד דכיון שברשות דן לא מיקרי נתכוין להזיק, ואף על פי שאי אפשר להחזיר הדין אין זה אלא גרמא שבאה אח"כ. והרמב"ם מחלק בין טעה בדבר משנה שדינו בטל ונמצא שלא עשה כלום ופטור מלשלם, לבין טעה בשקול הדעת שלפעמים דינו דין, והייב מדינא דגרמי.

והתוס' והרא"ש כתבו דמה שחילקו בגמרא בין טועה בדבר משנה לבין טועה בשקול הדעת אינו אלא למאן דלא דאין דינא דגרמי, ולכן טועה בדבר משנה לא עשה כלום, ופטור, אבל טעה בשקול הדעת שהדין קיים הוי מוזיק ממש בדיבורו, משא"כ למאן דמחייב בגרמי, אפילו טועה בדבר משנה ואי אפשר להחזיר חייב, דומיא דמראה דינר לשלחני וכהנים שפיגלו במקדש. ובקצה"ח סק"ב הקשה לסברת התוס' שמוזיק בדיבור הוי מוזיק ממש, א"כ בעדים שהעידו שקר למה אינו חייב אלא מדינא דגרמי, ותיירץ דלא אמרינן שבדיבור הוי מוזיק אלא כשהחזיק נעשה בפועל ממש בדיבורו, כגון כהנים שפיגלו, וכן בדיין שחייב את הזכאי, אבל בעדים אין החזיק נעשה על פיהם אלא שהב"ד סומכים עליהם ופוסקים על פיהם, ומצדד לומר שגם דיין שזיכה את החייב אינו אלא גרמי, עפ"י מ"ש בתמים דעים סימן כז בהא דמחייבים בטעה בשקול הדעת, הרי כשם שהבע"ד נפטר מלהחזיר משום שיכול לומר הראה לי דשלא כדין דנתני ואשלם, א"כ גם הדיין יפטר מטעם זה, ותיירץ דבע"ד אומר כן, אבל הדיין שהוא ירא שמים ויודע שטעה והוא מודה צריך לשלם, ולפי"ז אף על גב דקם דינא, ממ"נ אם יפה הורה הרי ודאי פטור, ואם באמת טעה אין החיוב אלא משום שהבע"ד טוען שרוצה הוכחה שטעה וזה לא נעשה בדיבור של דיין, ושוב דומה לעדי שקר, ובנה"מ סוף סק"ג מפסק בסברת הקצה"ח, עיי"ש. ועי' דברי חיים ואמרי בינה דיני דיינים שהאריכו בהלכה זו בכמה פרטים, ועי' גם בקובץ הפוסקים סימן כה.

¹⁰ וכמ"ש בשו"ע סימן כה סעיף א שה"ה דבר המפורש בגמרא או בפוסקים הו"ל כטעה בדבר משנה. ועי' ברמ"א שם שאין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקיבל מרבותיו שאין נוהגים באותה חומרא, ע"כ. וביאר הסמ"ע שם סק"ב דהיינו באיסור והיתר אבל בדיני ממונות לא שייך לשון קולא. ובסעיף ב האריך הרמ"א כיצד ינהג הדיין או מורה באיסור והיתר במקום שיש מחלוקת ואין הכרעה. וכן בהא דהלכה כהאחרונים. ועי' בפת"ש סק"ב בשם החו"י מ"ש בענין הכרעת הלכה במחלוקת בשו"ע והסמ"ע עם הש"ך ובאיזה אופן מיקרי טעה בדבר משנה. ועי' גם בכסף הקדשים שם מ"ש בענינים המובאים בשו"ע שלא מצד הכרעה בהלכה.

¹¹ שו"ע ונו"כ כה א כשיטת הר"ף בפ"א דסנהדרין והרמב"ם.

¹² סמ"ע סק"ז בדעת הר"ף והרמב"ם, שכל בדיין לא מיקרי מוזיק בידים אלא גורם, וכיון שלא נתכוין להזיק פטור.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ונתן לזה פטור, וי"א¹³ שבנשא ונתן ביד חייב, ויש חולקים¹⁴ וסוברים שבמקום שאי אפשר להחזיר הדין חייב הדיין לשלם מדינא דגרמי.

טעה הדיין בשיקול הדעת¹⁵, והוא מומחה לדון וקיבלו אותו עליהם, יש אומרים¹⁶ שהדין חוזר אפילו נשא ונתן ביד, חוזר ומוציא. וכשאי אפשר להחזיר פטור הדיין מלשלם, וי"א¹⁷ שהדין קיים אפילו כשאפשר להחזיר הדין, ומ"מ חייב הדיין לשלם.

¹³ סמ"ע שם בשם הב"י, שבזה הוי מוזיק בידים ממש וכן הסכימו המ"ז והש"ך סק"ד, (וכתב התומים דה"ה אם צוה הדיין לשלוח ב"ד לירד לנכסיו הוי כנו"נ ביד, דכיון שהוא במצות הדיין שלוחו כמותו, וצ"ע). אלא שכתב הש"ך לחלק בין מומחה ולא קיבלו עליו או הדיוט וקבלו דכיון שאינו ברשות גמור חייב, משא"כ במומחה וקיבלו אפילו נשא ונתן ביד פטור, דהוי כאנוס ובס"ק יג אות ד כתב שגם בזממ"ז יש דין מומחה לענין פטור תשלומין, כגון שהוא חשוב בדורו ובקי במשנה ותלמוד ובקי בשיקול הדעת ומעיין בדינים כמה שנים, ובערוה"ש כתב שרב גובריה בש"ס ופוסקים ובעל סברא ישרה, וידוע ומפורסם למומחה, וכל שנתמנה בעירו ע"י הציבור יש לו דין מומחה לענין זה. והסכים בתומים בזה לדעת הש"ך, וכתב דמ"מ אם נשא ונתן ביד חייב לפני משורת הדין, משא"כ בלא נו"נ פטור אף לפני משוה"ד. ובסתם מומחה ולא קיבלו או הדיוט וקיבלו כתב שיכול המוחזק לומר קים לי, עיין שם. ועיין בש"ך בסק"א הביא דברי בעה"מ והרשב"א ועיין בקצה"ח סק"א דן בחיוב דנשא ונתן ביד.

¹⁴ רמ"א שם, כדעת הטור בשם התוס' והרא"ש, ודעת הסמ"ע לשיטה זו שאפילו ג' מומחין וגם קיבלוהו עליהם חייבים לשלם, והש"ך האריך להוכיח שאף לשיטה זו, אם הוא מומחה וקיבלו עליו פטור, ובעיקר הדין חולק הש"ך על שיטת התוס' והרא"ש, ומשמע שלשיטת הרמ"א אף בנשא ונתן ביד אינו אלא מדינא דגרמי, וצ"ע.

¹⁵ בשו"ע שם ב, כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראים ולא נפסקה הלכה בפירוש כאחד מהם, אלא שנתפשט המעשה בכל העולם כאחד מהם (כתב הש"ך ס"ק יא דה"ה בכל המדינה שהוא בתוכו, או שמנהג המקום לפסוק תמיד כפוסק מסוים, נה"מ), והוא לא ידע. וכתב הש"ך סק"ז דה"ה במחלוקת הפוסקים, ובסמ"ע שם סק"י הביא דברי הגהמ"י שאם הדיין לא ידע שיש מחלוקת, שידע דברי האחד ולא ידע שהשני חולק לא מיקרי שיקול הדעת אלא מה שעשה עשוי ואינו משלם מביתו. ועי' בש"ך סק"ח מ"ש בביאור דבריו, ותמצית דבריו כתב בנה"מ חידושים סק"ט שאם לא ידע כלל מהמחלוקת ופסק כאותה דיעה שידע, ואח"כ נודע לו שיש מחלוקת, אם סוגיא דעלמא הוא כהך דיעה שלא ידע הוי כטועה בשקול הדעת (בש"ך כתב דהוי שונג קרוב למוזיד), ואם ליכא סוגיא דעלמא, כתב הנה"מ, דמה שעשה עשוי. ואם ידע שיש מחלוקת שאין מוציאין מיד המוחזק, מעיקר הדין הוי כטועה בדבר משנה, אלא שמ"מ יכול המוחזק לומר קים לי וגם הדיין פטור מלשלם. ובמקום דסליק בנמרא בתיקו, עי' בש"ך סק"ב אות ב שכתב בשם הנ"י דהוי כטועה בדבר משנה, והש"ך חולק, דכל שאין הדבר ברור שמעיה לא מיקרי דבר משנה, ואפילו כטועה בשקול הדעת אינו אלא מה שעשה עשוי ופטור מלשלם. וכתב שהנ"י לשיטתו שבכל תיקו לא מהני תפיסה, אבל לפי מה שהעלה בתקפו כהן שאף בתיקו מהני תפיסה (עי' בש"ך סימן שמו), א"כ כל דיין שפסק והוציא ממון מה שעשה עשוי ולא ישלם, וכתב עוד דאפילו אם נאמר דלא מהני תפיסה היינו תפיסה מעצמו, אבל כל שהתפסוהו הדיין שקבלוהו או שהוא מומחה, הו"ל כתופס ברשות לכו"ע, עיין שם. ובנה"מ סק"ב הביא בשם התומים שבתיקו והתפסו הדיין צריך הדיין לשלם, ועי"ש מה שהקשה. עוד כתב בנה"מ שאם הוא דין שנתחדש בדברי הפוסקים מסברא, ואילו היה הדיין שומע הסברא היה מודה ודן בהיפך ממה שפסק, ה"ז כטועה בדבר משנה, ואם גם לאחר ששמע הסברא חולק, ולרוב הדיינים נראה שלא כדבריו, הוי כטעות בשקול הדעת.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁷ סמ"ע וש"ך שם בדעת הרמ"א כמ"ש בסעיף ג גבי לא קיבלוהו עליו, ולשיטה זו כל טעות בשקול הדעת קם דינא, וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

היה הדיין מומחה אבל לא קיבלוהו עליהם¹⁸, או אינו מומחה וקיבלוהו עליהם, וטעה בשקול הדעת, אם נשא ונתן ביד, או אפי' לא נשא ונתן ביד אלא שכפאו לבעל דין ליתן¹⁹, הדין קיים וישלם הדיין מביתו²⁰, שכיון שעשה מעשה גמור לקיום הפסק, אינו יכול להוציא מיד המוחזק, וחייב מדינא דגרמי. ואם לא נשא ונתן ביד, יש אומרים שאם אפשר להחזיר הדין חוזר, ואם אינו יכול חייב הדיין לשלם, וי"א²¹ שאפי' אפשר להחזיר אינו חוזר אלא הדיין חייב לשלם.

מי שאינו מומחה²² ולא קיבלוהו עליהם, אפילו לא טעה יכולים בעלי הדין לחזור ולדון בפני ב"ד אחר²³, ואם כבר שילם חייב הדיין לשלם ויחזור ויוציא מהבע"ד השני, ואם אינו יכול להוציא מפסיד הדיין²⁴, ויש אומרים²⁵ שאם לא נשא ונתן ביד, גם באופן זה פטור.

הדין בטל, ומ"מ כתב שמסתבר כדעת הסמ"ע והש"ך, ועי' בש"ך שהאריך לדון כשיש גדול בעיר אם יכול להחזיר הדין. ובש"ך ס"ק כט כתב שלכאורה החיוב הוא מדינא דגרמי, עוד כתב הש"ך שם אות ב מדברי הטור בשם הרא"ש שאף כשלא נתקיים הדין למעשה אמרינן קם דינא, והסכים עם הסמ"ע, והש"ך שם תמה עליו והעלה דכל שלא נתקיים הדין לכו"ע לא אמרינן קם דינא, בין במומחה ובין באינו מומחה בין קיבלו עליו ובין לא קיבלו, ואפילו נתקיים מחצית הפסק, אין מוציאין השאר, עיי' שם. ובקצה"ח סק"ט מסתפק בקיים מקצת הפסק, וכתב שבהחזיר משכון במקצת החוב, נתקיים הדין בכלו, ומצדד לומר דגם כשנשא הדיין ביד במקצת, נתקיים הדין בכלו, אבל בנה"מ הסכים לדעת הש"ך, שכל שלא נתקיים כולו אין מוציאין השאר. ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לג.

¹⁸ בש"ך העלה שבקיבלו עליו אפי' לא נמיר כלל קם דינא בשקול הדעת, ובקצה"ח סק"ז כתב שאפשר דדוקא בגמיר ששם דיין עליו, שייך לומר שבשקול הדעת מיקרי פסק, אבל בלא גמיר כלל לא הוי עליה שם דיין, וממילא אין זה פסק כלל, כשם שהיחיד אינו רשאי לעשות דין לעצמו במקום שקול הדעת. ועי' בנה"מ.

¹⁹ נה"מ ס"ק יג עפ"י דברי הש"ך בס"ק מה

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ג

²¹ רמ"א שם, דסוף סוף פסק הדיין, ואין הפסק נגד הלכה מפורשת, פסקו קיים לגבי בעל דין הזוכה, וכיון שיש טעות מצד הדיין עליו לשלם. והש"ך ס"ק כח פסק כהמחבר, ועיי' פתחי חושן חלק ו פרק ד הערה צג האריך עוד בזה

²² שו"ע ונו"כ שם ד

²³ וכתב הש"ך בשם הריב"ל שאם לא טעה מה ירויחו כשידונו בב"ד אחר, ופירש דר"ל דלא ידעינן ודאי שמעה, והש"ך כתב דנ"מ לענין שנותנים לו זמן ב"ד מפסק ב"ד השני, ועוד נ"מ לענין פירות שבינתיים.

²⁴ שזה מתכוין להזיק, והיינו אפילו להריף שאין דנים דד"ג בדיין, זה שאינו מומחה ולא קיבלוהו עליו לאו דיין הוא וחייב מדד"ג, והסמ"ע ס"ק כח הביא דברי הכ"מ שמחלק בין נוי"ג ביד שלעולם תובע הבע"ד מן הדיין, ובלא נוי"ג ביד תובע תחלה מן הבע"ד, ורק כשאין לו חוזר על הדין, והסכים הש"ך לדבריו, אבל הסמ"ע כתב שאפי' לא נוי"ג ביד תובע הבע"ד מן הדיין והוא יתבע מהבע"ד, ובקצה"ח ס"ק יג כתב כדעת הכ"מ, שהרי גם במראה דינר לשלחני כשאפשר להחזיר פטור השלחני, אלא שכתב שאם יכול להחזיר ע"י הוצאות, כגון שהלך הבע"ד למדה"י אפשר דדמיה לדוחף מטבע לים שנחלקו המחבר והרמ"א בסימן שפו סעיף א שגם כאן אינו אלא גורם להוצאות אחרות, מיהו אפשר שאף לדעת המחבר שמחייב בדוחף הכא פטור משום דהוי כגורם דגורם, ועי' שער משפט סק"א שהקשה שהרי לדעת הרמב"ם אף בשולחני אינו חייב אלא כשאמר לו עלך קא סמיכנא, וכשלא קבלוהו עליהם ה"ז כאילו לא אמר לו.

²⁵ ש"ך שם, דכיון שאין דינו קיים הרי לא עשה כלום, והבע"ד ששילם אפסיד אנפשיה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

קיבלו בעלי דין עליהם²⁶ דיינן בין לדין ובין לטעות, אפילו טעה פטור מלשלם. במקום שחייב הדיין לשלם והיו כמה דיינים שהסכימו כולם לפסק, כולם משלמים, ואם היו שלשה ונפסק עפ"י שנים מהם, משלמין השנים כל אחד שלישי והבע"ד מפסיד שלישי²⁷, אבל אם היו יותר ונפסק הדין עפ"י שלשה הם משלמין הכל. רב המורה באיסור והיתר²⁸ וטעה ונגרם הפסד לשואל, דינו כדיין שטעה בדיני ממונות וכמו שנתבאר.

ד. המסנך גפנו על גבי תבואתו של חברו

הזורע זרעים כלאים וכן המרכיב אילנות כלאים אע"פ שהוא לוקה ועל אף שחייב לעוקרן או לעשות מחיצה ביניהם הרי אלו מותרין באכילה²⁹.

²⁶ רמ"א שם ג

²⁷ רמ"א שם ג ואין השלישי חייב לשלם, שהרי הוא לא טעה, וגם הם לא ישלמו חלקו, כיון שבלעדיו לא היה נגמר הדין, ובשו"ת חות יאיר סימן קמז כתב מטעם זה בדיין שלישי שיודע בודאי שחבריו טעו שאין לו למנוע מלחתום על הפס"ד אלא יכתבו שמדבריהם יצא פלוני זכאי או חייב, וכמ"ש בגמרא, וממילא יהא פטור מתשלומין, עיין שם שהאריך בזה.

²⁸ כתב הרמ"א סוף סעיף א שכל שהגיע להוראה אף על פי שאינו סמוך דינו כמומחה לענין איסור והיתר, ועי' סמ"ע וש"ך שם, ואם טעה בשקול הדעת, נראה מדברי הפוסקים שכל שאפשר להחזיר הדין יכול הדיין לחזור, ולענין חכם שאסר אם יכול אחר להתיר, עי' ביו"ד סימן רמח סעיף לא ובנו"כ שם, ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לא, ועי' שו"ת תשובה מאהבה סוף סי' קפח בענין מורה המחמיר שלא כדין.

²⁹ רמב"ם כלאים פ"א ה"ז חז"א דיני כלאים אות לא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אבל בכלאי הכרם, הפירות בין הגפנים ובין הזרעים נאסרים באכילה ובהננייה³⁰ שנאמר (דברים כב פסוק ט) פֶּן תִּקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֵת הַפָּרֶם, כלומר פֶּן תִּתְרַחֵק³¹ ותאסור שניהם³².

אחד³³ הנוטע בין הזרעים, או זורע בין התבואה או ירק, ואחד המקיים³⁴ כיון שראה כלאים או ידע מכלאים שצמחו בכרמו והניחם הרי זה קדש.

³⁰ כלאי הכרם האסורים באכילה כיצד י"א שאסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים או ליטע גפן בצד הירק או תבואה, ואם עשה כן אע"פ שאינו לוקה הרי זה קדש אע"ג שלא זרע אלא מין אחד עם הגפנים ונאסרו שניהם בהנאה הירק או התבואה או הגפנים, בין שזרע ישראל, בין שזרע נכרי, בין שעלו מאליהן, בין שנטע הגפן בתוך הירק שניהם אסורין (רמב"ם מאכלות אסורות שם כלאים פ"ה ה"ז ה"ו שו"ע יו"ד סי' רצו סעי' ג ואע"ג דלא זרע אלא מין אחד בכרם לוקה על אכילתן שאין אכילה תלוי בזריעה. תדע דאפי' זרעו נכרי אכילתן אע"ג דלא זרע אלא מין אחד בכרם לוקה על אכילתן שאין אכילה תלוי בזריעה. תדע דאפי' זרעו נכרי לוקה על אכילתו וכן אם עלו מאליהן: (רדב"ז שם) וכן דעת היראים מצוה שפט וראב"ן סי' נג) וי"א (בהנהגות מיימוניות מאכלות אסורות שם ה"ו) שאין הפירות נאסרים עד שיזרע חטה שעורה וחרצן במפולת יד וי"א שאע"ג שאינו מתחייב על הזריעה אא"כ זרע חטה שעורה וחרצן במפולת יד הפירות נאסרים מן התורה אפילו אם זרע שלא במפולת יד ואם זרע רק מין אחד עם הכרם אפילו איסור דרבנן אין בו וי"א שאפילו בשני מינים אם אינו במפולת יד אינו אסור אלא מדרבנן (חינוך מצוה תקמה רא"ש בה' כלאים בשם הרמ"ה) ודעת הגר"א בבאורו לשו"ע שם שכן הוא דעת הרמב"ם וי"א שאף היטה ושעורה במפולת יד בזמן הזה אינו אלא דרבנן (חזו"א סי' א ס"ק ה ובדיני כלאים אות לט)

³¹ הקשה בלח"מ שם דבפ' האיש מקדש (דף נ"ז) אמרו בכלאי הכרם מנלן אמר ר' חזקיה אמר קרא פֶּן תִּקְדָּשׁ תוֹקֵד אֵשׁ וְקִשְׁהָ לְרֵבִינוּ אֲמַאי לֹא כָּתוּב כֵּן וְכָתוּב דְּהוּי מִלְּשׁוֹן פֶּן תִּתְרַחֵק; ועיין רדב"ז שם שתירץ "ונראה שהוא אל תגע בי כי קדשתך (ישעיה ס"ה) כלומר התרחק ממני משום דקשיא ליה על דרשת חזקיה שעושה ממלה אחת שתי מלות ותו דמשמע לשון יחיד ולא נאסר אלא אחד מהם והוה שכתב פֶּן תִּתְרַחֵק ותאסור את שניהם. א"נ לעולם אית ליה דרשא דתוקד אש אלא דאתיא לומר דמעון שריפה והכי משמע ממה שכתבו פ"ה דכלאים וז"ל ושורפין את שתייהן שנאמר פֶּן תִּקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה וְגו' והכי דריש קרא לענין דשניהם אסורין בהנאה פֶּן תִּקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה וְגו' פֶּן תִּצְטַרֵּךְ לְהִתְרַחֵק מִן הַמְּלֵאָה וּתְבוֹאֵת הַכֶּרֶם לְפִי שֶׁנֶּאֱסָרוּ שְׁתֵּיהֶן בְּהֵנָּה וּדְרִישׁ נְמִי תוֹקֵד אֵשׁ שִׁמְעוֹן שְׂרִיפָה וְלֹא קְבוּרָה:"

³² רמב"ם מאכלות אסורות פ"י ה"ו

³³ רמב"ם הלכות כלאים פרק ה הלכה ה, שו"ע ונו"כ יו"ד רצו ד

³⁴ אף על גב דלא קי"ל כר"ע דאמר המקיים כלאים לוקה אלא כרבנן דאינו אלא איסור דרבנן, וחייב לעוקרן מדרבנן, מ"מ אם לא עקרן קידש ונאסרו מה"ת, ואם מקיים ע"י מעשה יש אופנים שלוקה מה"ת כגון במחפה או מנכש. עיין חזו"א כלאים סי' ד' סקי"ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר במסכת יבמות דף פג: שאין אדם מקדש³⁵ דבר שאינו שלו, אלא אם נוח לבעלים במה שעשה, דכתיב (דברים כב פסוק ט) לא־תִזְרַע בְּרִמְךָ פְּלִאִים כְּרִמְךָ מִשְׁמַע דוֹקָא שֶׁלְךָ אוֹ דְנִיחָא לְךָ³⁶.

לפיכך המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו קדש גפנו, ואסור באכילה לכל העולם³⁷, ולא נתקדשה התבואה, ואפי' אם בעל התבואה ידע מזה, ואמרו לו גדור. שמכיון שמוטל על המזיק לגדור אין אצלו כלאים ואפי' אם שהה והוסיף אחד ממאתים וגם חכמים לא חייבוהו לגדור, ובעל התבואה מותר להשקות התבואה אף בעוד הגפן מסכך עליה³⁸.

סכך גפן חבירו על תבואתו קדש תבואה, ואסורה באכילה³⁹, ולא קדש גפן חבירו, סכך גפן חבירו על תבואת חבירו לא קדש אחד מהן, וכן הזורע בשדהו תוך ד"א של כרם חברו הזרעים אסורין. אך הזורע כרמו של חברו אין אוסר גם הזרעים, כיון שע"פ דין אין הזרעים שלו אלא שבעל הכרם צריך ליתן לו יציאותיו⁴⁰.

ומפני זה⁴¹ שאינו אוסר את שאינו שלו, הזורע כרמו בשביעית שהכל הפקר⁴² ואין זה שלו, לא קדש הגפן ואפי' בזה"ז דשביעית דרבנן. והתבואה בלא"ה אסורה משום ספיחין. ואם הענבים כבר חנטו בששית, הכרם אסור כיון שהוא שלו. והזרעים מותרים אם אין בהן משום ספיחין⁴³.

דף ק:

³⁵ הרא"ש בסוף הערל ומביאו ג"כ הגר"א בשו"ע כאן וכן פסק שם בפסקי רי"ד וכ"פ בכ"פ פנ"ח חלקו על הרמב"ם וכן במאירי ביבמות פ"ג א' הביא שגאוני ספרד פסקו דאדם אוסר דבר שאינו שלו, ועי' רמב"ן ריש ב"ב שהביא ג"כ פ"י א' דרק בכלאים דרבנן אמרי' אין אדם אוסר דבר שאינו שלו והוא מעליות דרבנן יונה שם ע"ש וכ"כ הרשב"א שם וכן הביא המאירי שם ובמאירי עצמו שם ביבמות ובריש ב"ב דעתו לחלק דהיכא דזרע בהיתר ואח"כ נפרצה המחיצה אוסר גם דבר שאינו שלו אבל אם זרע בתחלה באיסור אינו אוסר והוא להיפך מדעה ראשונה שהביא רמב"ן ועי' בתוס' שאנץ בשטמ"ק ב"ק ק' שדעתו דבכלאים דאורייתא לכ"ע אדם אוסר דבר שאינו שלו וברמב"ן עצמו בב"ב שם משמע דמסכים לדעת רבנו דלעולם אין אוסר וכתב שכן משמע בירושלמי. דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק פב

³⁶ רמב"ן ריש ב"ב וכ"כ הר"ש בחד תירווצא בפ"ז מ"ד וכ"כ הרע"ב ובוה מיושב הא דפסק רבנו בפ"ב משחיטה הכ"א דאדם אוסר דבר שאינו שלו ורק היכי דלצעורי' קמכוין אין אוסר והכי קי"ל בשו"ע.

³⁷ ודעת התוס' דגם הגפן לא נאסר שאין כאן כלאים כלל. חו"א סי' ג' סק"ב.

³⁸ דרך אמונה שם נב

³⁹ ובוה גם תוב' הנזכר מודה כיון שעשה מעשה בתבואת חבירו.

⁴⁰ חו"א סי' ג' סקמ"ו ואפשר כיון דלא ניחא ל"י לבעה"ב דליקני הו"ל הזרעים של הזורע ואסורין.

⁴¹ רמב"ם שם ובישועות מלכו

⁴² ועיין חו"א סי' ג' ס"ק יח מש"כ בוה והביא שהר"ש שם פ"ז מ"ד כתב שאפשר שהזמורות והקשים נאסרו כיון שאין בהם קדושת שביעית

⁴³ חו"א סי' ג' סק מ"ז – י"ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"נ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ה. אומר לו גדור נפרצה אומר לו גדור נתיימש ממנה ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריותו

מחיצת שבין הכרם והתבואה או הירקות שנפרצה ביותר מי' אמות או בפרוץ מרובה באופן שנאסר⁴⁴ בית דין אומרים לו גדור, וקובעים לו זמן לגדור⁴⁵, גדרה ונפרצה פעם שניה, אומרים לו גדור, שאין סבור שחייב לגדור כל פעם, נפרצה פעם שלישית י"א⁴⁶ שא"צ להתרות בו וי"א⁴⁷ שאפי' כמה פעמים צריך להתרות בו כל פעם ואל"כ לא קידש נתיימש ממנה ולא גדרה אפילו בשונג כגון ששכה⁴⁸ הוא כמקיים כלאים הרי זה קידש. ונאסר אם הוסיף א' ממאתים, מהפעם האחרונה שאמרו לו גדור וקבעו לו זמן. ואם ביחד⁴⁹ בין ב' הפעמים שנפרצה הוסיף א' ממאתים אין מצטרפין דקמא קמא בטיל כיון שיש הפסק וי"א⁵⁰ דמצטרף אבל לא נתיימש ועסוק לגדור אפי' הוסיף א' ממאתים אין אוסר⁵¹.

ואפי' אם⁵² המחיצה הי' בינו לבין חברו שלאחד הי' כרם ולאחד זרעים, על בעל הכרם לגדור ולא על בעל הזרעים⁵³. ואם לא גדרה נאסר כרמו אבל לא התבואה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וי"א שאוסר כנוזר.

⁴⁴ רמב"ם הלכות כלאים פרק ז הלכה יז, שו"ע ונו"כ יו"ד רצו מז

⁴⁵ רגמ"ה ב"ב ב' ב'

⁴⁶ תוס' רבנו פרץ ב"ק ק' וכן הביא במאירי ב"ב דעה זו בשם י"א:

⁴⁷ כ"ג ברמ"ה ריש ב"ב והתוס' בב"ק ובב"ב כתבו ע"ז צ"ע

⁴⁸ תוס' ב"ב ב' ב' וב"ק ק' ב' וכדביאר רעק"א בגליון הש"ס שם:

⁴⁹ דעת ר"ת מובא בתוס' בב"ק ובב"ב וכל הראשונים וכן הסכים רבנו יונתן בב"ק והמאירי בב"ב:

⁵⁰ דעה זו מובא ברמב"ן ורשב"א וחי' הר"ן ריש ב"ב ולא הכריעו ור"י קורקוס כתב כאן ע"ז שהיא חומרא יתירא.

⁵¹ תוס'

⁵² חזו"א סי' י"ג סק"ז שכן דעת רבנו שעל בעל הכרם לגדור ועי' בראב"ן סוף סי' נ"ג שדעתו דאפי' למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכא אוסר דהוי כעלו מאליהן וצ"ל דהיינו בדניהא לי'.

⁵³ ודעת רבנו יונתן בב"ק וכ"כ בשמ"ק שם בשם רמ"ה שאם אין ענבים בגפן שאז רק בעל הכרם מוזיק עליו לגדור אבל אם יש ענבים בגפן ששניהן מוזיקין על שניהן לגדור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ואם הי' בינו לבין חברו במקום שבעל הכרם חייב לגדור לדעה⁵⁴ שאוסר תבואותו של חברו, ולא גדר חייב לשלם מה שהפסיד לחברו מדינא דגרמי מיהו י"א⁵⁵ דדינא דגרמי אינו אלא חיוב מדרבנן משום קנס ואם הי' שוגג פטור.

ואם לא אמרו לו גדור לא קידש⁵⁶, אפי' הוסיף א' ממאתים ואף על פי שאין בדעתו לגדרה שכסבור שעל שניהן לגדור וכיון שטעה אין זרוע ובא נאסר מאילו אלא ברוצה בקיומו ויש חולקין⁵⁷ שגם בלא התראה נאסר אם נתייאש ולא גדר.

ו. הנותן צמר לצבע והקדיחו יורה נותן לו דמי צמרו

כבר התבאר לעיל דף צח: שהנותן כלי לאומן וקלקלו⁵⁸, חייב לשלם, אם קלקלו בידים חיובו מדין מזיק, ואפילו באונס חייב א"כ באונס גמור, ואם נתקלקל באופן שאין לחייבו מדין מזיק הרי דינו כדין שומר שכר.

וכל זה בקלקול שאי אפשר לתקנו אבל בקלקול שאפשר לתקנו, הרי זה כאילו לא גמר מלאכתו, וחייב האומן לתקנו, ואם אינו רוצה לתקן דינו כקבלן החוזר באמצע המלאכה שידו על התחתונה, ויתננו לאומן אחר, וינכה משכרו מה שנתן לאומן השני⁵⁹.

לפיכך נתן צמר⁶⁰ לצבע והקדיחו יורה, כלומר שנשרף ונתקלקל, נותן לו דמי צמרו. ואם כבר נקלט בו הצבע והיה הצבע של בעל הבית⁶¹, ואח"כ

⁵⁴ ורבנו השמיט דין זה משום דפסק אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכמש"כ בחזו"א סי' י"ג סק"ו ובמרכבת המשנה

⁵⁵ עי' ש"ך חו"מ סי' שפ"ו.

⁵⁶ תוס' ריש ב"ב ובב"ק ק' והובא ברמב"ן ור"ן ונמוק"י ומאירי ריש ב"ב

⁵⁷ מובא במאירי שם

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שו"ב

⁵⁹ פתחי חושן חלק ד פרק יג הערה ט

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם ג

⁶¹ נתיב"מ ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

נשרף נותן לו דמי צמרו ושבחו⁶². ואם הצבע של הצבע הרי זה ספיקא דדינא⁶³.

ז. צבעו כאור ... לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום ... אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח

הנותן כלי לאומן לתקנו בין בחינם ובין בשכר⁶⁴, ושינה מציווי בעה"ב, כגון שנתן לו בגד לצבעו אדום וצבעו שחור, או שלא עשאו נאה כמו שרצה בעה"ב, מחזיר הכלי לבעליו, ויד אומן על התחתונה.

נחלקו הפוסקים בדין תשלומי האומן, יש אומרים⁶⁵ ששמיין הכלי כמה היה שוה אילו עשאו כמו שציוה בעל הכלי, וכל מה ששוה עתה פחות מזה מנכה משכרו והוצאותיו, ואם שוה יותר ע"י השנוי אינו נותן לו אלא כפי שפסק עמו.

⁶² בן פ"י בש"ס ב"ק ריש (ד' צ"ט) לשון המשנה למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי ובספר ת"ט ובלח"מ פ"י מהלכות שכירות תמהו אמה שלא פירשו הפוסקים כן דהא ס"ל אין אומן קונה בשבח כלי ואין זה קושיא דל' הפוסקים לשון המשנה. ש"ך שם ד

⁶³ לפי מש"כ הש"ך שם ס"ק ג לפסוק שאומן אי קונה בשבח כלי הוי ספיקא דדינא, ועיין ספר מחנה אפרים הל' מכירה סי' ו' כתב בפשיטות דזהו רק אי חזית' לאו מלתא. אבל לדין דמספקא לן אין להייב להצבע מספק דדלמא יש שבח ס' על גבי הצמר והוי כמוסף נופח משלו דלא קנאו בעל הצמר לאותו שבח עד שיבוא לידו אא"כ הקדים לו שכרו. חי' רע"א שם

⁶⁴ דכיון שמשנה הו"ל פושע. ערוה"ש שם

⁶⁵ טור סימן שו ורמ"א שם סעיף ג, וכן הברעת הנה"מ, והוא כפי' התוס' והרא"ש עפ"י הירושלמי, כגון שנותן לו צמר שוה ה' דינרים לצבוע אדום, והסממנים שוים ה' דינרים, ושכר האומן י' דינרים (לדברי הירושלמי איירי שבעל הצמר נותן גם הסממנים, אבל למעשה נראה שגם אם האומן נותן הסממנים וכוללן בשכר הדין כן, שהרי לעולם החשבון הוא כמה היה שוה לאחר הצביעה אילו לא שינה, וכל מה ששוה עתה פחות מזה הוא על חשבון האומן, וכן מבואר ברא"ש), ולאחר הצביעה היה ראוי להיות שוה כ"ה דינרים, ונמצא שהיה בעל הצמר מקבל ט"ו (כ"ה שווי הצמר פחות י' שכר האומן), וכל שאין הצמר שוה עתה ט"ו אין לאומן כלום (לסברא אחת בנה"מ אפשר שאם הצמר שוה פחות מט"ו משלים האומן מכיסו, וכמ"ש לעיל), ואם שוה יותר מט"ו נותן לאומן העודף (כגון אם שוה כ' נותן לו ה'), ואם שוה יותר מכ"ה אינו נותן לו אלא י' שפסק עמו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ויש אומרים⁶⁶ שאם השביח האומן בכלי ואין השבח מגיע לכדי הוצאותיו ושכרו כפועל, אינו נותן לו אלא כשיעור השבח, ואם השבח עולה ליותר משיעור הוצאותיו ושכרו כפועל, נותן לו הוצאותיו ושכרו כפועל (ולא השכר שפסק עמו), ואם שוה עתה כפי שהיה שוה אילו תיקנו כצווי הבעלים, נותן לו מה שפסק עמו.

יש אומרים⁶⁷ שאם אומר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו, אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים, אין שומעין לו, וכן אם אומר האומן קח דמי צמרך ולך, אין שומעין לו.

ואם טוען הצבע⁶⁸ הבא לי צמר אחר ואצבענו כמו שרצית, נראה שאם בעל הצמר אינו רוצה, הדין עמו ואינו חייב לקנות צמר אחר ולתת לו, והאומן חייב לשלם, ולא ידך גיסא, אם בעל הצמר רוצה להביא צמר אחר שיצבענו כתיקנו והאומן אינו רוצה, ג"כ אינו חייב לעשות כן, אלא משלם כדינו ונפטר, דכל שנתקלקל הצמר שנתן לו נתבטלה גם השכירות שפסקו ביניהם, מיהו אפשר שאם שכרו לצבוע צמר סתם, ועשו קנין ולא אמר צמר זה, אפשר דהוי כפסיקה שהקנין חל על כל צמר שיביא לו עתה.

⁶⁶ שו"ע שם, וכן הכרעת הש"ך, והוא כפירוש רש"י והרמב"ם, כגון שנתן לו צמר שוה י' וקבע לו שכר י' דינרים, ובכלל זה הוצאות ושכר כפועל ח' דינרים (והמותר ריוח האומן כקבלן), ואילו היה צובע כצווי בעה"ב היה שוה כ"ה דינרים, אם הצמר שוה עתה מ' עד י"ז נותן לו העודף מ' (שלישית התוס' והרא"ש אינו נותן לו רק העודף על מ"ו), שזהו שיעור השבח, והוא פחות מן ההוצאה (שהיא ח' כולל שכרו כפועל), ואם שוה עתה מ"ח עד כ"ד נותן לו ח' דינרים (ולשיטת התוס' והרא"ש נותן לו כל העודף עד מ"ו) שזהו שיעור ההוצאה והוא פחות מן השבח. ואם שוה מכ"ה ולמעלה, נותן לו עשרה כפי שפסק עמו (ובזה הדין כן גם לשיטת התוס' והרא"ש).

⁶⁷ כתב הרמב"ם (פ"י משכירות ה"ד), אמר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו, אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים, אין שומעין לו, וכן אם אמר האומן הא לך דמי צמרך או עציך ולך, אין שומעין לו, שאין האומן קונה בשבח כלי שעשה, ע"כ. וכתב הראב"ד (בהשגות), אין לזה טעם. וכתב המ"מ וז"ל, ואיני יודע למה כתב כן, שהרי טעם נכון הוא, שאחר שהדין לחשב איזהו המועט אם ההוצאה ואם השבח ונותן המועט, אם רצה צבע הזה אין בעל הצמר יכול לעכב ודאי, וכמדומה לי שכוונת הראב"ד לומר שדבר שא"צ לכתבו הוא, אח"כ מצאתי לרש"י שפירש שביד בעל הצמר לתת לו הצמר, פירוש בדמיו, וצ"ע, עכ"ל. והב"י (בסימן שו) כתב כדעת הרמב"ם והמ"מ שתקנת שניהם היא, ואין מקום להשגת הראב"ד, וכ"כ הרמב"ם (בפירוש המשנה). ועיין פתחי חושן חלק ד פרק יג הערה כב שהאריך בזה פתחי חושן שם הערה יט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

